

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะ
การสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
Learning Activity Model for Teacher Attribute and Teaching
Competency Development of Faculty of Education, Rajabhat
Rajanagarindra University

ทิพย์วิมล วังแก้วหิรัญ*

ศทวรุธ กุลศิริรัตน์**

ธิดารัตน์ อธิปัญญพงษ์***

ทรงพล สุขสุเมธ****

ณัฐกานต์ พจนพิมล*****

สุทธิดา สมณา*****

สุจรรยา อิมาทาน*****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นครูและสมรรถนะการสอน พัฒนาตัวชี้วัดและประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่เกิดจากรูปแบบการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์ ที่เข้าร่วม
โครงการวิจัย จำนวน 8 คน และนักศึกษาครู คณะครุศาสตร์ที่สมัครเข้าร่วมโครงการ จำนวน 55 คน รูปแบบ
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น อาศัยแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยเป็นฐาน ระบบพี่เลี้ยง ชุมชน
แห่งการเรียนรู้อาชีพ และยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญา มาเป็นหลักการในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เน้นผู้เรียน
เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการสร้างองค์ความรู้ต่อยอดจากความรู้เดิมของตนเอง

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

** อาจารย์ ดร. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

*** อาจารย์ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

**** อาจารย์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

***** อาจารย์ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

***** อาจารย์ สาขาวิชาภาษาจีน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด เกิดการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ทุกองค์ประกอบ ได้แก่ แนวคิดและหลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับขั้นตอนของรูปแบบ และองค์ประกอบของรูปแบบมีความสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ คุณลักษณะความเป็นครู สมรรถนะการสอน

ABSTRACT

The objectives of this research aimed to create the learning activity model for teacher training system of the Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University, create indicators and learning assessment resulted from the learning activity patterns. The research targets consisted of 8 teachers and 55 students of the Faculty of Education, who were willingly attend this research project. The research findings revealed that the development of the learning activity model lied in the concepts of contemplating education, research-based activity, coaching and mentoring, professional learning community and metacognitive strategy. These factors had been used as the principle for development on a learning activity model. This learning activity was a means of learning through student-centered learning activity. By this, the learners were given opportunities to learn and further their learning by themselves by practicing their thinking process. It effectively caused self-learning through the real practice. Also, the knowledge exchange in professional learning community was created for this learning model development. For the results of quality inspection of learning activity model, it was found that all the elements consisted of the concept and principle of model, objective of model, process of model learning, and outcomes towards the learners were suitable at the highest level.

Keywords: Learning Activity Model, Teacher Attribute, Teaching Competency

บทนำ

พันธกิจหลักประการหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง คือการผลิตและพัฒนาครู จากพันธกิจดังกล่าว มหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่ได้ดำเนินการวิจัยและจัดบริการวิชาการด้านการผลิตและพัฒนาครูมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีทุนสนับสนุนทั้งจากภายในมหาวิทยาลัยเองและจากแหล่งทุนภายนอก โดยเฉพาะการพัฒนาครู ในช่วงกว่า 20 ปี ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยราชภัฏมีโครงการวิจัยด้านการพัฒนาครูที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และภาคีเครือข่าย มีการสนับสนุนทุนวิจัยประเด็นการศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ (มรภ.) ซึ่งมีพัฒนาการความร่วมมือการวิจัยด้านการศึกษาและปฏิรูปการเรียนรู้ (ที่ประชุมคณบดีคณะครุศาสตร์ ศึกษา ศาสตร์ และวิทยาลัยการฝึกหัดครู, 2559 : 3) จากการศึกษาพบว่าสมรรถนะนักศึกษาครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลงนั้นควรเริ่มที่สถาบันผลิตครู ดังที่พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พรทิพย์ แข็งขัน, (2551) ที่เสนอว่า สถาบันครูศึกษาต้องทำให้นักศึกษาครูเกิดการเรียนรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานครูในโรงเรียน เพื่อให้นักศึกษาครูสามารถปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพและก้าวสู่วิชาชีพครูอย่างมั่นใจ ในทำนองเดียวกัน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับสมรรถนะครูของ เรวณี ชัยเชาวรัตน์ (2560: 145) ได้กล่าวถึงข้อสรุปของ Darling-Hammond, L. (2000) และ Brookfield, Stephen D. (1995) ที่ศึกษาพบว่า ความรู้และทักษะที่เหมาะสมของครูรวมทั้งนักศึกษาครูจะส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เช่นเดียวกับ The National Council for Accreditation of Teacher Education (NCATE, 2010) ที่ได้เสนอว่า สารและทักษะที่ผ่านการเรียนรู้และฝึกฝนจากสถาบันครูศึกษาควรมีความสอดคล้องกับสมรรถนะในสถานการณ์จริง เพื่อช่วยให้นักศึกษาครูเกิดการเชื่อมโยงระหว่างความรู้ที่เป็นเนื้อหาวิชาการกับการฝึกปฏิบัติ และมีโอกาสเชื่อมโยงความรู้ที่หลากหลายและครอบคลุมภายใต้การดูแลและให้คำปรึกษาของครูที่มีประสบการณ์มากกว่า เพื่อช่วยให้นักศึกษาครูสามารถปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนให้เหมาะสมกับความรู้ ที่มีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติกับผู้เรียนจริง ดังนั้น สถาบันผลิตครูจึงควรเตรียมนักศึกษาครูให้มีความพร้อมต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สืบเนื่องจากมติที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่มีมติเห็นชอบ ให้สภาคณบดีคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏจัดทำโครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยใช้โครงงานฐานวิจัย โดยใช้แนวคิดจากผลของโครงการวิจัย Teacher Coaching และโครงการวิจัยเพาะพันธุ์ปัญญาเป็นฐาน แล้วนำมาเชื่อมโยงกับกระบวนการผลิตและพัฒนาครูของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยมีแนวคิดหลักที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยจำนวน 2 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครู ดำเนินการพัฒนากลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอน อาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาครูชั้นปีที่ 4 โดยใช้แนวคิดและกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) แนวคิดและกิจกรรมเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning) แนวคิดระบบพี่เลี้ยง (Mentoring) และการชี้แนะ

(Coaching) เป็นแนวคิดหลักสำคัญในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน โดยที่แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เป็นกระบวนการของการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การเข้าใจตนเองก่อให้เกิดความรู้ทางปัญญาที่เชื่อมโยงระหว่าง 3 ภาค ได้แก่ ภาควิชาความรู้ ภาควิชาชีพ และภาคจิตวิญญาณ ทำให้เกิดความรู้ ภายในตนเองซึ่งเป็นความรู้ฝังลึกจากประสบการณ์ตรง (tacit knowledge) ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ลักษณะ ดังที่ วิจักขณ์ พานิช (2550) ได้สรุปไว้ คือ 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (deep listening) เป็นการฟังที่รวมการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งการรับฟังนี้มีใช้เพียงการได้ยินเท่านั้น แต่รวมไปถึงการรับฟังผ่านช่องทางอื่น ๆ ด้วย เช่น การมอง การอ่าน การสัมผัส การฟังอย่างลึกซึ้งเป็นการให้คุณค่าแก่ผู้รับฟัง เพราะมีการใช้สายตา ท่าทาง ที่ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพัน โดยไม่มีการตัดสินหรือพิพากษา การรับฟังอย่างลึกซึ้ง ให้ความเป็นกัลยาณมิตร โดยเปิดพื้นที่ภายในใจของผู้รับฟังด้วย เป้าหมายการฟังอย่างลึกซึ้ง คือ การรับรู้อย่างปราศจากการคิดปรับปรุง แต่ง หรือความคาดหวังให้เกิดขึ้น 2) การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (contemplation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการฟังอย่างลึกซึ้ง มีการนำประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต น้อมสู่ใจ และนำมาคิดอย่างใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง อาศัยความสงบของจิตใจ แล้วนำมาปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลจริง ถือเป็นการเพิ่มพูนความรู้เพิ่มขึ้นอีกระดับหนึ่ง และ 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (meditation) เป็นการปฏิบัติธรรมหรือการภาวนา คือ การเฝ้ามองธรรมชาติที่แท้จริงของจิตที่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่คงที่ การปฏิบัติภาวนาเป็นการสังเกต ธรรมชาติของจิต ทำให้เห็นความเชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอก และเห็นความจริงที่พ้นไปจากอำนาจตัวตนของตนเอง ในเรื่องแนวคิดจิตตปัญญาศึกษานี้ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2553) นำเสนอกรอบแนวคิด 4-3-3 ในการจัดการเรียนรู้ไว้ดังนี้

4 หมายถึง ความเชื่อพื้นฐานหรือหลักการ 4 ประการได้แก่ 1) เชื่อมมั่นและเคารพในความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง มนุษย์ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เรียนรู้และพัฒนาได้ 2) ยอมรับและเคารพในความไม่เหมือนหรือความแตกต่างของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง 3) เชื่อในความเป็นองค์รวม (holism) มิใช่กองรวม (heap) หรือแยกส่วน และ 4) เชื่อว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นภายในตัว ผู้เรียนรู้ สอนไม่ได้ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงไม่เน้นการบรรยาย แต่ใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะที่หลากหลาย

3 หมายถึง กระบวนการหลักตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ได้แก่ สุนทรียสนทนา (dialogue) การฟังอย่างลึกซึ้ง และการสะท้อนการเรียนรู้ทั้งส่วนบุคคลและกลุ่ม

3 หมายถึง ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านฐานกาย และฐาน (หัวใจ)

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญอีกแนวคิดหนึ่ง คือ การใช้การวิจัยเป็นฐานในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวการสอนที่เน้นการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งที่เน้นกระบวนการทำวิจัยที่เป็นการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ค้นพบความรู้ใหม่หรืออาจเป็นการทำโครงการเพื่อหาความรู้ใหม่ที่เป็นคำตอบของประเด็นศึกษา โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นที่ปรึกษา และในกระบวนการพัฒนานักศึกษาคูณันระบบพี่เลี้ยง (mentoring) เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ โดยมีพี่เลี้ยง (mentor) ทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่นักศึกษาคูณัน ส่งเสริมให้สามารถ

พัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ระบบที่เลี้ยงจัดเป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้ในการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based training) ซึ่งเป็นวิธีการที่สำคัญมากทั้งการพัฒนาในช่วงที่เป็นนักศึกษาครู (pre-service) ได้แก่ การเป็นครูที่เลี้ยงในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และในช่วงที่เป็นการพัฒนาครูประจำการ (in-service training) โดยใช้การชี้แนะซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้ครูได้ค้นพบพลัง หรือวิธีการทำงานของตนเองเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนา และในบริบทโรงเรียนของไทย มีการดำเนินการเรื่องเป็นพี่เลี้ยงมีทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ (เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ, 2549)

จากที่กล่าวมา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ได้เข้าร่วมโครงการวิจัย ระยะที่ 1 ซึ่งดำเนินการวิจัยที่เน้นการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครู ดำเนินการพัฒนากลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนนักศึกษาครู อาจารย์นิเทศก์ และนักศึกษาครูชั้นปีที่ 4 โดยใช้แนวคิดและกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา แนวคิดและกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน และแนวคิดระบบพี่เลี้ยงและการชี้แนะ ในกระบวนการผลิตบัณฑิตครู โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างรูปแบบกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอนของนักศึกษาครูคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอนที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยเป็นฐาน ระบบพี่เลี้ยง ชุมชนแห่งการเรียนรู้อาชีพ และยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
2. เพื่อพัฒนาตัวชี้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดจากรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การเข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยใช้โครงงานฐานวิจัยของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เป็นที่มาของบทความวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน และศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยเป็นฐาน ระบบพี่เลี้ยง ชุมชนแห่งการเรียนรู้อาชีพ และยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญา ในระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครู กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์ ที่สมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 8 คน ซึ่งเป็นอาจารย์สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 2 คน สาขาวิชาการสอนภาษาจีน จำนวน 1 คน สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ทั่วไป จำนวน 1 คน สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จำนวน 2 คน สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ จำนวน 1 คน และสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน ที่บูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยเป็นฐาน ระบบพี่เลี้ยง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ อาชีพ และยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญา ในระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

3. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 คณะผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมและดำเนินงานเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัย สร้างความตระหนัก เห็นความสำคัญของการใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) การโค้ช (Coaching) และการวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning) ในกระบวนการผลิตและพัฒนาครู โดยได้ประชุมวางแผน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัยและสร้างหลักสูตรฝึกอบรมร่วมกันในการกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนานักวิจัยโครงการ มีโครงสร้างหลักสูตร ดังนี้

โครงสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนานักวิจัย ได้ถูกกำหนดโดยนักวิจัยผู้ร่วมพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลางจำนวน 15 แห่ง กำหนดจำนวนเวลาทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง จำแนกตามหัวเรื่องดังนี้

หน่วยที่ 1 หลักการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนโครงงานฐานวิจัย	จำนวน 12 ชั่วโมง
หน่วยที่ 2 จิตตปัญญาศึกษา	จำนวน 3 ชั่วโมง
หน่วยที่ 3 ระบบพี่เลี้ยง	จำนวน 3 ชั่วโมง
หน่วยที่ 4 บูรณาการแนวคิดสู่การปฏิบัติ	จำนวน 6 ชั่วโมง

โดยมีวิธีดำเนินการฝึกอบรมพัฒนานักวิจัยตามโครงสร้างหลักสูตร ดังนี้

หน่วยที่ 1 หลักการและกระบวนการจัดการเรียนการสอนโครงงานฐานวิจัย จำนวน 12 ชั่วโมง ดำเนินการโดยศึกษาเรียนรู้ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนการสอนโครงการโครงงานฐานวิจัย วันที่ 24 มีนาคม 2559 ณ เมืองทองธานี จำนวน 6 ชั่วโมง และการประชุมสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานโครงการโครงงานฐานวิจัย ร่วมกับภูมิภาคอื่น ๆ วันที่ 25 มีนาคม 2559 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 6 ชั่วโมง

หน่วยที่ 2 จิตตปัญญาศึกษา	จำนวน 3 ชั่วโมง
หน่วยที่ 3 ระบบพีเลียง	จำนวน 3 ชั่วโมง
หน่วยที่ 4 บูรณาการแนวคิดสู่การปฏิบัติ	จำนวน 6 ชั่วโมง

การดำเนินการตามหน่วยที่ 2- 4 เพื่อสร้างความเข้าใจโครงการวิจัยสู่การปฏิบัติ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการบูรณาการจิตตปัญญาศึกษาและระบบพีเลียงสู่ระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนความรู้เรื่องจิตตปัญญาศึกษา และการโค้ชให้กับอาจารย์ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 8 คน ร่วมกันกับมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง เพื่อบูรณาการจิตตปัญญาศึกษา โครงการงานฐานวิจัย และการโค้ช สู่การจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาระดับรายวิชา (มคอ.3) เพื่อจัดการเรียนรู้ในรายวิชาทดลองสอน ระหว่างวันที่ 25 – 26 เมษายน พ.ศ. 2559 ณ ห้องประชุมกรมหมื่นพิฆเนศวรสุรสังกาศ ชั้น 3 วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

3.2 จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนที่เป็นนักวิจัยจำนวน 8 คน โดยจัดโครงการเครือข่ายเพื่อพัฒนาสถานศึกษาเชิงระบบโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพีเลียง กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการการสร้างระบบพีเลียงในสถานศึกษา เพื่อให้อาจารย์คณะครุศาสตร์ ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานและเตรียมความพร้อมในการเป็นพีเลียงให้แก่สถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระหว่างวันที่ 5 – 6 มกราคม 2560 ณ โรงเรียนวัดเนินกระปรอก และโรงเรียนมาบตาพุดพันพิทยาคาร จังหวัดระยอง โดยได้เรียนรู้กระบวนการพัฒนาสถานศึกษาด้วยแนวคิดการพัฒนาปัญญาภายใน และปัญญาภายนอก จากคณะวิทยากร จำนวน 3 คน คือ ครูใหญ่วิเชียร ไชยบัง ครูพรณทิพย์พา ทอมี และ ผอ.สมเดช อ่างศิลา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา และการออกแบบการเรียนรู้โดยใช้โครงงานฐานวิจัย

3.3 ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร โดยทำการวิเคราะห์หลักการสำคัญ และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของแนวคิดที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบกระบวนการผลิตและพัฒนาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ดำเนินการดังนี้

3.3.1 ศึกษาเอกสารหลักการ ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยเป็นฐาน ระบบพีเลียง ชุมชนแห่งการเรียนรู้อาชีพ และยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญา

3.3.2 วิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยเป็นฐาน ระบบพีเลียง ชุมชนแห่งการเรียนรู้อาชีพ และยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญา

3.3.3 ทบทวนวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยเป็นฐาน ระบบพีเลียง ชุมชนแห่งการเรียนรู้อาชีพ และยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญา

3.3.4 ทำการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน ในระบบกระบวนการผลิตและพัฒนาครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน

จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล จำนวน 2 คน รวม 5 คน ทำการประเมินคุณภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ระยะที่ 2 การพัฒนาตัวชี้วัดการเรียนรู้ ที่เกิดจากการบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยเป็นฐาน ระบบพี่เลี้ยง ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ และยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญา กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนคณะครุศาสตร์ ที่สมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 8 คน
2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวชี้วัดการเรียนรู้ที่เกิดจากการบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยเป็นฐาน ระบบพี่เลี้ยง ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ และยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญา

การพัฒนาตัวชี้วัดการเรียนรู้ มีขั้นตอนดำเนินการโดยผู้วิจัย จำนวน 8 คน ทำการวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นครูที่ดี และสมรรถนะด้านพฤติกรรมการสอนจากรายงานการวิจัย เพื่อกำหนดตัวชี้วัดการเรียนรู้ ในด้านคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน ร่วมกับอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง เมื่อวันที่ 25 – 26 เมษายน พ.ศ. 2559 ณ ห้องประชุมกรมหมื่นพิฆเนศวรสุรสังกาศ ชั้น 3 วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักศึกษาครูคณะครุศาสตร์ จำนวน 55 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ โดยเป็นสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 10 คน สาขาวิชาการสอนภาษาจีน จำนวน 10 คน สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ทั่วไป จำนวน 10 คน สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จำนวน 10 คน สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จำนวน 15 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน

ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะความเป็นครูและพฤติกรรมการสอน ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะความเป็นครู ซึ่งแสดงออกในด้านคุณลักษณะต่อตนเอง ด้านคุณลักษณะต่อผู้อื่น และด้านคุณลักษณะต่อวิชาชีพ และ 2) ด้านสมรรถนะการสอน ซึ่งแสดงออกในด้านการวิเคราะห์หลักสูตรและวิเคราะห์ผู้เรียน ด้านการออกแบบและแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการและกิจกรรมอย่างหลากหลาย และ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการปรับปรุงเพื่อพัฒนา

3. การศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอนดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 อาจารย์ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย นำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของรูปแบบในรายวิชา EED401 การทดลองสอน (Trial Teaching) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559

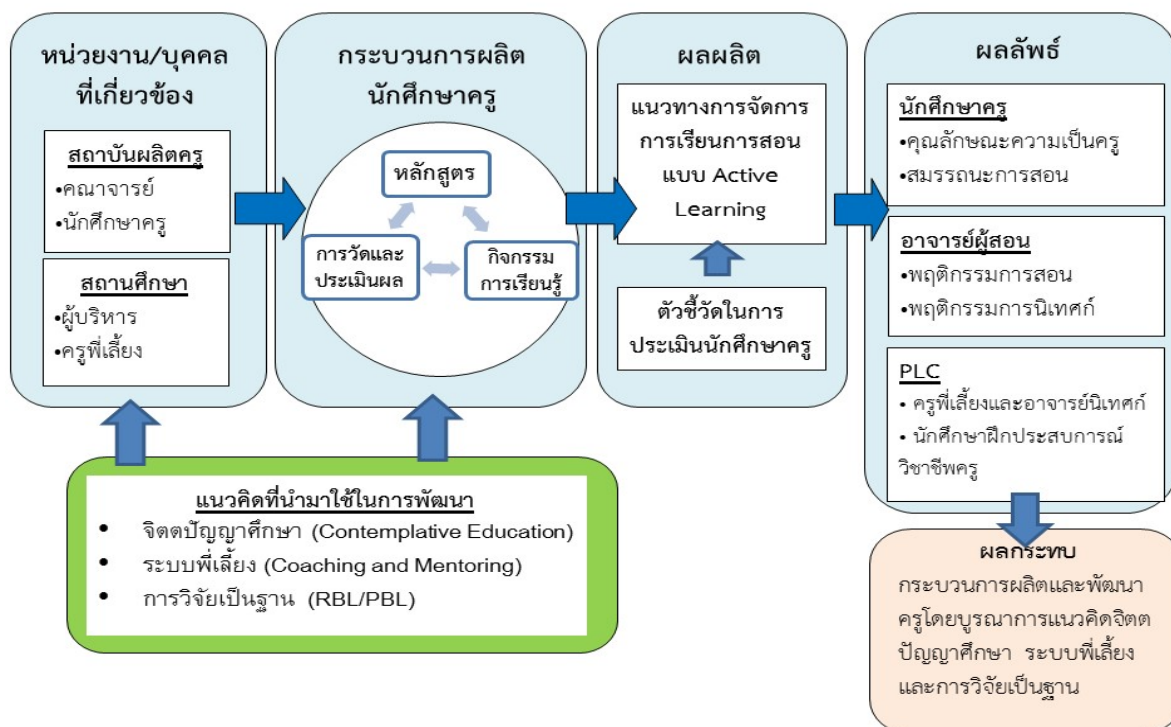
3.2 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21” วันที่ 25-26 กุมภาพันธ์ 2560 ให้กับอาจารย์และนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ณ ห้องเจ้าพระยาอาคารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

3.3 จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21” วันที่ 27-28 พฤษภาคม 2560 ให้กับนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นักวิจัยในโครงการ ณ ห้องโชคอนันต์ อาคารเรียนรวมและอำนวยการ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

3.4 นักศึกษาในโครงการจำนวน 55 คน ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับครูพี่เลี้ยง ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ขึ้นปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา ระหว่างวันที่ 18 พฤษภาคม ถึง 6 ตุลาคม 2560 โดยมีอาจารย์ที่ร่วมโครงการวิจัยทำหน้าที่เป็นอาจารย์นิเทศก์ หลังจากนั้นจึงทำการประเมินพฤติกรรมการสอนตามตัวชี้วัดการเรียนรู้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

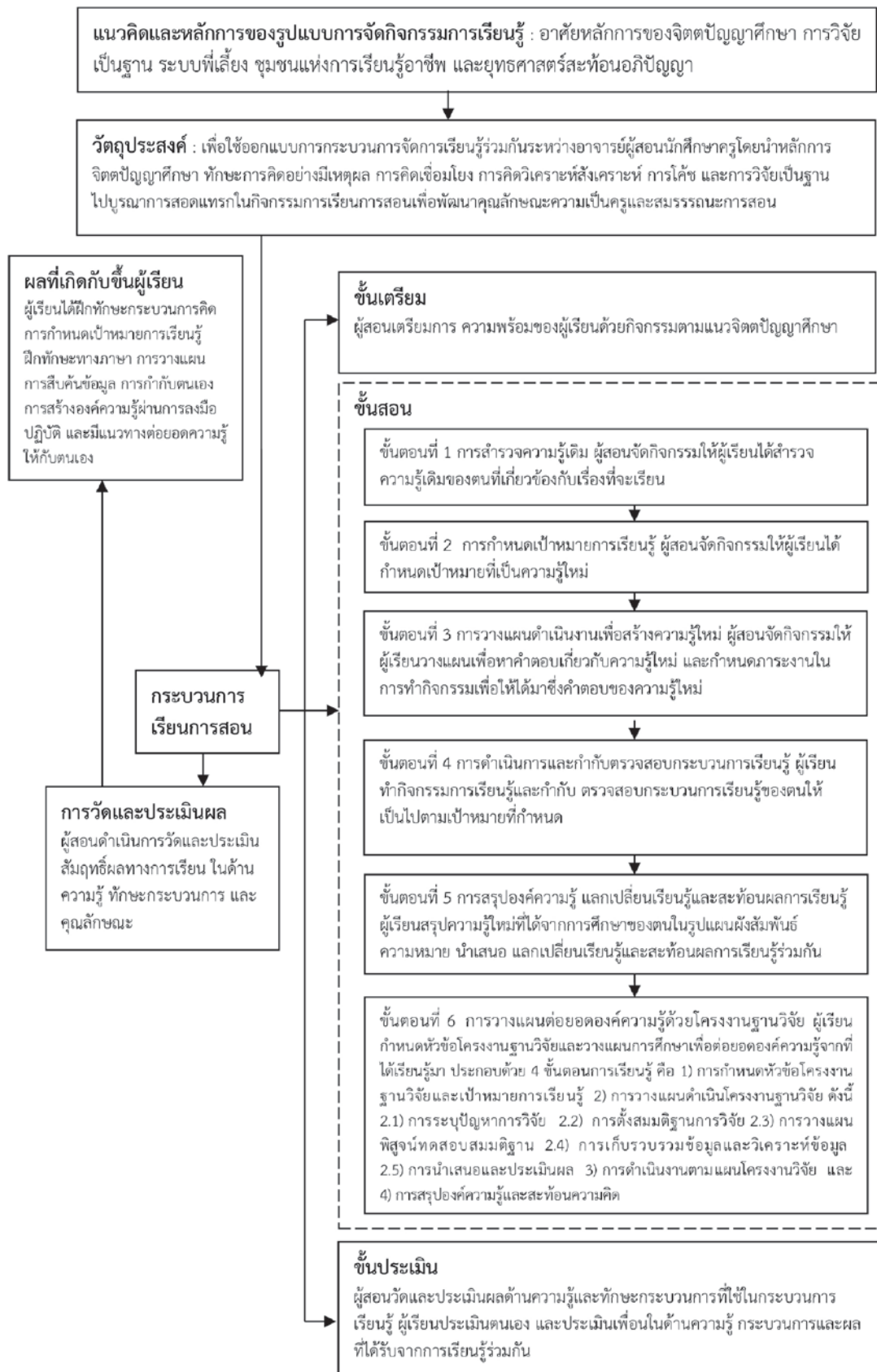

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัยโครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครู

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยภายใต้โครงการพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครูโดยใช้โครงงานฐานวิจัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชบุรี ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อาศัยหลักการของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยเป็นฐาน ระบบพี่เลี้ยง ชุมชนแห่งการเรียนรู้อาชีพ และยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปัญญามาใช้เป็นหลักการในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กำหนดชื่อว่า “รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน” การเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ต่อยอดจากความรู้เดิมที่มีของตนเอง ได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด เกิดการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนแห่งการเรียนรู้อาชีพร่วมกัน ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน มีความเห็นว่าทุกองค์ประกอบ ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดและหลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนของรูปแบบ และผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับขั้นตอนของรูปแบบ และองค์ประกอบต่างๆ ของรูปแบบมีความสอดคล้องกันในระดับมากที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญทุกคนมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกัน สามารถแสดงองค์ประกอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน

ภาพที่ 2 องค์ประกอบรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน

2. ผลการพัฒนาตัวชี้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดจากรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน ปรากฏผลดังนี้

2.1 คุณลักษณะความเป็นครู ได้แก่

2.1.1 คุณลักษณะต่อตนเอง ประกอบด้วย 1) เข้าใจและรู้เท่าทันตนเอง 2) เห็นคุณค่าในตนเอง 3) พัฒนาตนอย่างสม่ำเสมอ และ 4) ความมีวินัย อดทน และความรับผิดชอบ

2.1.2 คุณลักษณะต่อผู้อื่น ประกอบด้วย 1) ยอมรับและเห็นคุณค่าของผู้อื่น 2) มีจิตอาสา ปรารถนาดีต่อผู้อื่น และ 3) มีความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์

2.1.3 คุณลักษณะต่อวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) เห็นคุณค่าของงานครู 2) ทักษะการสื่อสารเพื่อสร้างการเรียนรู้อย่างเป็นกัลยาณมิตร 3) ทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และ 4) การถ่ายทอดความรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติผู้เรียน

2.2 สมรรถนะการสอน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์หลักสูตรและวิเคราะห์ผู้เรียน 2) การออกแบบและแผนการจัดการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการและกิจกรรมที่หลากหลาย และ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการปรับปรุง ไม่ตัดสิน

3. ผลการศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตนโดยภาพรวมของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการวิจัย ด้วยวิธีการสังเกตพฤติกรรม โดยผู้วิจัยซึ่งมีบทบาทอาจารย์นิเทศก์ของนักศึกษาด้วย พบว่าสมรรถนะการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา มีการแสดงออกพฤติกรรมการปฏิบัติตน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สมรรถนะการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา

ประเด็นการประเมิน	จำนวน (N=55)	ร้อยละ
1. มีกิจกรรมเตรียมความพร้อมผู้เรียนแบบในแบบหนึ่งในลักษณะ Active Learning เช่น กิจกรรมจิตตปัญญา กิจกรรม BBL กิจกรรมการศึกษา กิจกรรมการใช้คำถาม กระตุ้น เป็นต้น	52	94.55
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	52	94.55
3. มีการใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	52	94.55
4. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านการสะท้อนคิด (Reflection)	44	80.00
5. มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	54	98.18
6. มีการใช้คำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียน	53	96.36

7. มีกิจกรรมการสื่อสารและนำเสนออย่างสร้างสรรค์	49	89.09
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสรุปความรู้จากการเรียนรู้	53	96.36
9. การประเมินระหว่างเรียนเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้	53	96.36
10. มีการประเมินผลผลิต/ชิ้นงาน ที่เป็นผลจากการเรียนรู้	52	94.55
11. มีการประเมินกระบวนการเรียนรู้	47	85.45
12. การประเมินแบบมีส่วนร่วม	39	70.91
13. มีการส่งเสริมนักเรียนให้รู้วิธีการพัฒนาตนเอง	38	69.09

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 98.18 มีการใช้คำถามกระตุ้นการคิดของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสรุปความรู้จากการเรียนรู้ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 96.36 พบว่า จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 94.55 มีกิจกรรมเตรียมความพร้อมผู้เรียนแบบในแบบหนึ่งในลักษณะ Active Learning มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีนักศึกษาจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 89.09 ที่มีการจัดกิจกรรมการสื่อสารและนำเสนออย่างสร้างสรรค์ มีนักศึกษาจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 80.00 ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียนผ่านการสะท้อนคิด (Reflection) และพบว่านักศึกษามีการประเมินระหว่างเรียนเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 96.36 มีการประเมินผลผลิต/ชิ้นงาน ที่เป็นผลจากการเรียนรู้ จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 94.55 มีการประเมินกระบวนการเรียนรู้จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 85.45 การประเมินแบบมีส่วนร่วม จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 70.91 ทั้งนี้พบว่า มีการส่งเสริมนักเรียนให้รู้วิธีการพัฒนาตนเอง จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 69.09

อภิปรายผล

ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อที่ 1 พบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นกำหนดชื่อว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูและสมรรถนะการสอน ที่อาศัยหลักการของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา การวิจัยเป็นฐาน ระบบพี่เลี้ยง ชุมชนแห่งการเรียนรู้อาชีพ และยุทธศาสตร์สะท้อนอภิปญญามาใช้เป็นหลักการในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังกล่าวเป็นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ต่อยอดจากความรู้เดิมที่มีของตนเอง ได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด เกิดการเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนแห่งการ

เรียนรู้ร่วมกัน ผลการตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จากผลการประเมินคุณภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดในทุกองค์ประกอบนั้น น่าจะเป็นเพราะองค์ประกอบของรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบที่สอดคล้องกันและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้จริง สอดคล้องกับการให้ทัศนะเกี่ยวกับรูปแบบที่ดีของคีฟส์ Keeves (1988, p. 560) ที่กล่าวถึงรูปแบบ (model) ที่ใช้ประโยชน์ได้ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวมๆ (Associative relationship) ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดเป็นที่ยอมรับของผู้เชี่ยวชาญทุกคน

2) จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า ภาพรวมของสมรรถนะด้านการสอนของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการได้แสดงออกซึ่งสมรรถนะทั้งในด้านการวิเคราะห์หลักสูตรและวิเคราะห์ผู้เรียน

การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการและกิจกรรม ที่หลากหลายแบบ Active learning และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการปรับปรุง ไม่ตัดสิน จำนวนเกินร้อยละ 70 ยกเว้นด้านการส่งเสริมนักเรียนให้รู้วิธีการพัฒนาตนเอง คิดเป็นร้อยละ 69.09 นั้น ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่นักศึกษาสามารถกำกับควบคุมตนเอง ดังที่ ซิมอนส์ (Simons, 1989 อ้างถึงใน สมจิตร ทรัพย์อัประมัย, 2540, หน้า 21) ได้เน้นความหมายของอภิปัญญาในการกำกับควบคุม (regulation) มี 9 ลักษณะด้วยกัน คือ การเตรียมตัว (Orientation) การวางแผน (Planning) การควบคุมตนเองให้ดำเนินตามแผน (Monitoring) การทดสอบผลการดำเนินตามแผน (testing) การตรวจสอบข้อมูลที่จำเป็นอีกครั้ง (Reorientation) การวางแผนต่อเนื่อง (On-line planning) การวินิจฉัย (Diagnosing) การไตร่ตรอง (Reflection) และการประเมินผล (Evaluation) ซึ่ง สาลินี จงใจสุธรรม และคณะ (2558, หน้า 21-22) ได้สรุปแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการกำกับตนเองในการเรียนรู้จากการศึกษาแนวคิดของ ซิมเมอร์แมน (Zimmerman, 1995) พินทริช (Pintrinch, 2004) วอลเตอร์ (Wolters, 1999) และซุงค์และเอิร์ทเมอร์ (Schunk & Ertme, 2000) ไว้ว่า การกำกับตนเองในการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้โดยใช้อภิปัญญา (Metacognition) และแรงจูงใจในการเรียนรู้โดยให้ความสำคัญกับความคิดที่เกิดขึ้นเองโดยบุคคลเป็นความรู้สึกและการกระทำที่ได้วางแผนและปรับอย่างเป็นวงจรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของบุคคล โดยมีกระบวนการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยเริ่มจากระยะการคิดล่วงหน้า (Forethought phrase) ผ่านการเตือนตน (Self-monitoring) และการควบคุมตนเอง (Self-control) ไปยังการสะท้อนตนเอง (self-reflection) การกำกับตนเองในการเรียนรู้ เกิดขึ้นในปี 1980 เป็นพฤติกรรมที่มีฐานความรู้จากการกำกับตนเอง (Self-regulation) โดยที่ซิมเมอร์แมน เป็นนักวิชาการคนแรกที่น่าเสนอโครงสร้างการกำกับตนเองในการเรียนรู้ในทางจิตวิทยาการศึกษาโดยเชื่อว่าการกำกับตนเองในการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียนรู้ทางอภิปัญญา แรงจูงใจและการ

ปฏิบัติเป็นกระบวนการในการบังคับตนเอง (Self-directive process) ที่นักเรียนเปลี่ยนรูปความสามารถด้านจิตใจไปยังทักษะทางวิชาการเป็นการกระทำที่ผู้เรียนสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ของตนเองจากเป้าหมายของตนเพื่อกระบวนการกำกับตนเองที่มีประสิทธิภาพ ต่อมา พินทรีซ ได้พัฒนาแนวทางการกำกับตนเองในการเรียนรู้จากรูปแบบการกำกับตนเองของแนวทางการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของซิมเมอร์แมน โดยเชื่อว่าการกำกับตนเองในการเรียนรู้เป็นกลวิธีที่นักเรียนใช้ในการกำกับทางปัญญา จัดการและควบคุมสิ่งแวดล้อมและมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กิจกรรมการกำกับตนเองเป็นตัวกลางระหว่างผู้เรียน บริบทและการเรียนรู้การปฏิบัติ ซึ่งให้ความสำคัญกับการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยศึกษาผลของแรงจูงใจในการใช้ปัญญาให้เป็นผลสำเร็จของผู้เรียน การกำกับตนเองในการเรียนรู้ จึงเป็นพฤติกรรมสำคัญที่ผู้สอนควรฝึกฝนให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญ และสร้างให้เกิดในตนเองเนื่องจากจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความสามารถในการตั้งเป้าหมาย ใช้กลวิธีในการสังเกต การจัดการควบคุมการกระทำของตนเอง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและการรู้กระบวนการรู้คิดในการเรียนรู้ ประกอบกับการเลือกใช้กลวิธีทางปัญญาและอภิปัญญา รวมถึงกลวิธีจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ตนเองบรรลุตามเป้าหมายของการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

นอกจากนี้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้นำกระบวนการทางจิตตปัญญาศึกษามาใช้ในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษา ดังที่ วิจารณ์ พานิช (2550) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญหรือจิตตปัญญาศึกษาเกิดขึ้นภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้านใน คือ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกของบุคคล การมีเมตตาอาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล ตลอดจนการให้ความสำคัญและเอาใจใส่จิตใจของผู้เรียนประกอบด้วยกระบวนการ 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep listening) เป็นการฟังด้วยหัวใจด้วยความตั้งใจอย่างสัมผัสได้ถึงรายละเอียดของสิ่งที่เราฟังอย่างลึกซึ้งด้วยจิตที่ตั้งมั่น เป็นการฟังที่รวมการเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งการรับฟังนี้มีใช้เพียงการได้ยินเท่านั้น แต่รวมไปถึงการรับฟังผ่านช่องทางอื่น ๆ ด้วย เช่น การมอง การอ่าน การสัมผัส การฟังอย่างลึกซึ้งเป็นการให้คุณค่าแก่ผู้รับฟัง เพราะมีการใช้สายตา ท่าทาง ที่ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพัน โดยไม่มีการตัดสินหรือพิพากษา การรับฟังอย่างลึกซึ้ง ต้องอาศัยการละทิ้งอัตตาของตนเองและยอมรับต่อเสียงที่ได้ยิน ชะลอการแทรกแซงทางความคิดหรือรับฟัง อย่างรวดเร็วจนไม่ได้ยินเรื่องราวที่ผู้พูดตั้งใจสื่อสารอย่างแท้จริง กล่าวได้ ว่าการฟังอย่างลึกซึ้งเป็นการให้อย่างหนึ่ง คือ ให้การรับฟังอย่างลึกซึ้ง ให้ความเป็นกัลยาณมิตร โดยเปิดพื้นที่ภายในใจของผู้รับฟังด้วย การน้อมเอาเสียงที่ได้ยินเข้ามาเป็นหนึ่งเดียวกันตัวเรา เป้าหมายการฟังอย่างลึกซึ้ง คือ การรับรู้อย่างที่ปราศจากการคิดปรับปรุงแต่งหรือความคาดหวังให้เกิดขึ้น 2) การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการฟังอย่างลึกซึ้ง มีการนำประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตน้อมสู่ใจและนำมาคิดอย่างใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง อาศัยความสงบของจิตใจ แล้วนำมาปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลจริง ถือเป็นการเพิ่มพูนความรู้เพิ่มขึ้น อีกระดับหนึ่ง และ 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) เป็นการปฏิบัติธรรมหรือการภาวนา คือ การเฝ้ามองธรรมชาติที่แท้จริงของจิตที่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่คงที่ การปฏิบัติภาวนาเป็นการสังเกตธรรมชาติของ

จิต ทำให้เห็นความเชื่อมโยงจากภายในสู่ภายนอก และเห็นความจริงที่พ้นไปจากอำนาจ ตัวตนของตนเอง จิตตปัญญาศึกษาจึงก่อให้เกิดความรู้ทางปัญญาที่มีใช้การรู้ผ่านการคิดเชิงวิพากษ์ วิจาร์ณ หรือความพยายามในการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล หากเป็นการแขวนลอยการตัดสินใจ ดีความโดยการเปิดรับอย่างบริสุทธิ์ต่อประสบการณ์ต่างๆ การสัมผัสทางกาย หรือแม้แต่การรับรู้ทางใจ ก่อให้เกิดการรู้ที่ผุดเกิดขึ้นมาเอง หรือที่บางคนเรียก ปิ้งแว็บ ในสภาวะของใจที่นิ่ง จดจ่อ สงบ และเป็นสมาธิ การรู้ลักษณะนี้ เรียกว่า การรู้ด้วยหัวใจ หรือ ปัญญาญาณ (Intuition) สอดคล้องกับ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2553) นำเสนอกรอบแนวคิด 4-3-3 ในการจัดการเรียนรู้ตาม แนวจิตตปัญญาศึกษา ดังนี้ 4 หมายถึง ความเชื่อพื้นฐานหรือหลักการ 4 ประการได้แก่ 1) เชื่อมั่นและเคารพในความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง มนุษย์มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีเรียนรู้และพัฒนาได้ 2) ยอมรับและเคารพในความไม่เหมือนหรือความแตกต่างของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง 3) เชื่อในความเป็นองค์รวม (Holism) มิใช่กองรวม (Heap) หรือแยกส่วน และ 4) เชื่อว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนรู้ สอนไม่ได้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงไม่เน้นการบรรยาย แต่ใช้การจัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะที่หลากหลาย 3 หมายถึง กระบวนการหลักตามแนวจิตตปัญญาศึกษา ได้แก่ สนทนาสนทนา (Dialogue) การฟังอย่างลึกซึ้ง การสะท้อน การเรียนรู้ทั้งส่วนบุคคลและกลุ่ม และ 3 หมายถึง ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านฐานกาย และฐาน(หัวใจ) จิตตปัญญาศึกษาเป็นแนวคิดการปฏิบัติที่อยู่บนฐานของการเห็นคุณค่าและใส่ใจในจิตใจของมนุษย์ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพด้านในหรือมิติทางด้านจิตใจและจิตวิญญาณของมนุษย์ ที่ไม่แยกส่วนระหว่างความจริง ความดี และความงาม การปฏิบัติตามแนวจิตตปัญญาศึกษานำไปสู่การเข้าใจตนเอง เกิดสมาธิและปัญญาซึ่งเชื่อมโยงกันทั้ง 3 ภาค ได้แก่ ภาควิจิตวิญญาณ ภาควิชาการ และภาควิชาชีพ โดยปัญญาที่เกิดขึ้นมาจากการรู้ขึ้นมาเอง ซึ่งเรียกว่า ปัญญาของหัวใจ หรือ ปัญญาญาณการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตตปัญญาจำเป็นต้องสร้างให้เกิดการเรียนรู้ที่สมดุลทั้ง 3 ฐาน การเรียนรู้นั้นคือ การเรียนรู้ด้วยการสังเกตและใคร่ครวญตนเองผ่านฐานกาย คือ การเคลื่อนไหวหรือใช้ร่างกายฐานใจ คือ การทำงานศิลปะลักษณะต่าง ๆ และฐานหัวใจ คือ การทำสมาธิ การเขียนบันทึก สนทนาสนทนาไม่มีสูตรสำเร็จในการนำแนวจิตตปัญญาศึกษาไปใช้แต่อย่างใด สิ่งสำคัญ คือ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ และการมีศรัทธาต่อการปฏิบัติตามแนวทางนี้ของกระบวนการหรือผู้นำกระบวนการที่จะสร้างบรรยากาศและความไว้วางใจ ความปลอดภัย ความรู้สึกโอเออัม และการให้เกียรติกันและกัน และนำพาผู้เข้าร่วมกระบวนการทุกคนให้กล้าเปิดเผยตัวเอง ก้าวออกจากพื้นที่ของความปลอดภัยเพื่อเปิดรับประสบการณ์ใหม่แล้วสร้างความหมายที่เชื่อมโยงกับตัวตนของผู้เรียนเกิดเป็นความรู้ที่อยู่ภายในตน (Tacit knowledge)

ดังนั้นสัมพันธภาพระหว่างกระบวนการและผู้เข้าร่วมกระบวนการจึงควรเป็นไปในทางบวกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากกันและกันและเติบโตภายในไปด้วยกัน กระบวนการสามารถคัดเลือกกิจกรรมต่างๆ มาใช้ให้สอดคล้องกับจริตของตน อย่างไรก็ตามควรพิจารณาและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหมายซึ่งสอดคล้องกับบริบทและธรรมชาติของผู้เข้าร่วมกระบวนการด้วยเช่นกัน โดยมีการลำดับและร้อยเรียงกิจกรรมให้ลื่นไหลและเชื่อมโยงสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระหรือเป้าหมายหลักของการเรียนรู้นั้น ๆ ตลอดจนสร้างให้เกิด

ส่วนผสมที่ลงตัวระหว่างการผ่อนคลาย การฟังอย่างลึกซึ้งสุนทรียสนทนา และการสะท้อนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน กระบวนการหลักตามแนวคิดปัญญาศึกษา เพื่อนำพาให้ผู้เข้าร่วมกระบวนการเกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตัวเองซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการเรียนรู้ตามแนวคิดปัญญาศึกษา ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาของ จิตตา จีพิมาย (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญา โรงเรียนประชาราษฎร์สามัคคี อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าและผู้ให้ข้อมูล จำแนกเป็นผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า (Research Participants) จำนวน 4 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 19 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1 ใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ มี 2 กิจกรรมได้แก่ การบรรยายให้ความรู้ และการฝึกปฏิบัติและกลยุทธ์การนิเทศ มี 3 กิจกรรมได้แก่ การให้คำปรึกษา และแนะนำ การสังเกตการสอนของครูการสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียน สามารถพัฒนาบุคลากรผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทั้ง 3 คน ให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้ ผลการพัฒนาในวงรอบที่ 2 ใช้กลยุทธ์การนิเทศ ได้แก่ การให้คำปรึกษา แนะนำ การสังเกต การสอน และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน พบว่า สามารถพัฒนาผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าทั้ง 3 คน ให้มีความรู้ความเข้าใจ สามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และปฏิบัติการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญาระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้โดยจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้กระบวนการกลุ่ม มีสื่อการสอนที่ทันสมัยหลากหลายและเพียงพอ มีแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา วิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เหมาะสมและสอดคล้องกับสาระ การเรียนรู้เนื้อหาสาระ เหมาะสมกับผู้เรียนและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลได้เป็นอย่างดีมีความชัดเจนสมบูรณ์มากขึ้นบังเกิดผลดีบรรลุตามเป้าหมายการพัฒนาที่ต้องการ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พงษธร ตันติฤทธิศักดิ์และคณะ (2552) ที่ได้ศึกษาวิจัยการจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษาในชั้นเรียนระดับอุดมศึกษา ชั้นเรียนสองชั้นเรียนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหิดล โดยคณะนักวิจัยมีส่วนร่วมกับอาจารย์จัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน การวิจัยอาศัยระเบียบวิธีแบบผสมผสานเก็บข้อมูลตามกรอบสามทัศน์ (บุคคล ที่หนึ่ง สอง และสาม) ในสามช่วงเวลา (ก่อน ระหว่าง และหลังภาคการศึกษา) พบว่า คุณลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษา คือ ความสอดคล้องกันระหว่างเส้นทางการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดกิจกรรม และการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีหลัก คือ การอยู่กับปัจจุบันขณะของชั้นเรียน การจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษา มีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในผู้เรียน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ วันทนี นามสวัสดิ์ (2558) ได้ศึกษาผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 2 ห้องๆ ละ 50 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม แล้วสุ่มห้องหนึ่งให้เป็นกลุ่มทดลองได้รับการจัด การเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา และอีกห้องหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะความเป็นครูของ

นักศึกษาคณะครุศาสตร์หลังเรียนโดยกระบวนการจัดปัญหา ศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) คุณลักษณะความเป็นครูหลังการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการจัดปัญหา ศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพัฒนาความเป็นครูของนักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการ จัดปัญหาศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบ บรรยายอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) นักศึกษากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการ จัดปัญหาศึกษา มีพฤติกรรมความเป็นครูขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความ เข้าใจในวิชาชีพ ด้านทักษะ และด้านคุณธรรม

นอกจากนั้นการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ยังส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่สามารถคิด ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ดังที่ สุนทรา โตบัว (2556) ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดและการวิจัยเป็นฐาน เพื่อการพัฒนาตนเองด้านสมรรถนะวิจัยของนิสิตระดับ บัณฑิตศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 27 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษา ภาคเรียนต้น ปีการศึกษา 2555 ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการจัดกิจกรรมด้วยการนำเสนอขั้นตอนที่การพัฒนาตนเองเพื่อสะท้อนการเรียนรู้ด้านการวิจัยจากการ สรุปรายการทบทวนบทเรียนของนิสิตมาใช้ มีขั้นตอนดังนี้ คือขั้นที่ 1 กำหนดเป้าหมายในการทำงาน ขั้นที่ 2 วาง แผนการทำงาน ขั้นที่ 3 ออกแบบวิธีการกำกับตนเอง ขั้นที่ 4 สะท้อนการปฏิบัติของตนเอง และขั้นที่ 5 วาง แนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยใช้สมุดบันทึกการพัฒนาตนเองเพื่อสะท้อนการเรียนรู้ด้านการวิจัยจากการ สรุปรายการทบทวนบทเรียน ผลการประเมินผู้เรียนพบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการในการทำงานเพราะมีการประเมินและ ปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนส่วนใหญ่มีสมรรถนะวิจัยอยู่ระดับดีมาก (เกรดบีบวก) และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนส่วนใหญ่อยู่ระดับดีเยี่ยม (เกรดเอ)

จากที่กล่าวมาจึงสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในการวิจัย โดยมีแนวคิดพื้นฐาน สำคัญ คือ จัดปัญหาศึกษา และการเรียนรู้โดยใช้การวิจัยเป็นฐาน ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาครุมีคุณลักษณะ ความเป็นครู และสมรรถนะการสอนที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นปัจจัยหนุนเสริมที่สำคัญในกระบวนการผลิตและ พัฒนาครูต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การแสดงความรักความเมตตา การสร้างบรรยากาศความไว้วางใจ ความเข้าใจและยอมรับ รวมทั้ง การเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการนำรูปแบบการจัดกิจกรรมไปใช้ให้เกิด ประสิทธิภาพ
2. ความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเอง เป็น

ปัจจัยสำคัญ ทั้งนี้การออกแบบกิจกรรมควรออกแบบให้มีความหมาย มีลำดับขั้นตอน มีความสั้นไหว สอดรับกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการทบทวน สืบค้น และใคร่ครวญภายในอย่างสม่ำเสมอ

3. การฟังอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นการรับฟังอย่างตั้งใจ มีสติ เปิดรับ ละวางการตัดสินวิพากษ์ วิวิจารณ์ เพื่อให้ได้ยินเสียงและความหมายที่แท้จริงของผู้พูดเป็นทักษะที่ผู้เรียนควรได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่องในระยะยาวและเก็บข้อมูลแบบอนุกรมเวลา (Time series) เช่น ศึกษาข้อมูล 2 ภาคการศึกษาเพื่อดูพัฒนาการ และความคงทนของคุณลักษณะความเป็นครู และสมรรถนะการสอนต่อไป

2. ควรทำการศึกษาวิจัยและพัฒนาตัวแปรสมรรถนะของนักศึกษาครูด้านอื่นๆ เช่น สมรรถนะด้านการวิจัย สมรรถนะด้านดิจิทัล เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- จิตตา จีพิมาย. (2555). การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบจิตตปัญญา โรงเรียน
ประชากรราษฎร์สามัคคี อำเภอสี่คิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2553). 11 กันยายน 2553. ยกระดับคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษาผ่าน
กระบวนการทางจิตตปัญญาศึกษา (2). มติชน.
- เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ. (2549). การพัฒนากระบวนการเสริมสมรรถภาพการชี้แนะของนักวิชาการพี่เลี้ยง
โดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ในการอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ที่ประชุมคณบดีคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์และวิทยาลัยการฝึกหัดครู. (2559). 17 พฤศจิกายน 2559.
โครงการวิจัยและพัฒนาระบบและกระบวนการผลิตและพัฒนาครู โดยบูรณาการแนวคิด
จิตตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยง และการวิจัยเป็นฐาน ภายใต้ความร่วมมือการพัฒนาระบบการวิจัย
สู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาสังคมชุมชนท้องถิ่น ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ และ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ.
- พงษ์ธร ตันติฤทธิศักดิ์และคณะ (2552). จิตตปัญญาศึกษา : กรณีศึกษาสองชั้นเรียน.หนังสือรวม
บทความการประชุมวิชาการประจำปี จิตตปัญญาศึกษา ครั้งที่ 2. นครปฐม: โครงการศูนย์
จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

- เรวณี ชัยเชาวรัตน์ (2560) “สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครูที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ”. **วารสารครุศาสตร์**. ปีที่ 45 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2560) หน้า 143-164.
- วันทนี นามสวัสดิ์ (2558). “ผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ”. **วารสารบัณฑิตศึกษา**. ปีที่ 12 ฉบับที่ 57 เมษายน-มิถุนายน 2558. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิจักขณ์ พานิช (2550). **เรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ การศึกษาตั้งเส้นทางแสวงหาทางจิตวิญญาณ**. กรุงเทพมหานคร: ส่วนเงินมีนา.
- สมจิตร ทรัพย์อัประไมย. (2540). ผลของการใช้รูปแบบเพื่อพัฒนาเมตาคognitionชั้นที่มีต่อเมตาคognitionและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาลินี จงใจสุธรรม และคณะ (2558). กลวิธีการกำกับตนเองในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (self-regulated learning strategies of 21st century). **วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**. 7 (1), 15-26.
- สุนทรา โตบัว (2556). “การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดและการวิจัยเป็นฐาน เพื่อการพัฒนาตนเองด้านสมรรถนะวิจัยของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา”. **วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์**. กรกฎาคม - ธันวาคม 2556.
- Keeves P.J. (1988). **Educational research, methodology and measurement : An international handbook**. Oxford: Pergamon Press.